Knihovní legislativa a politika v Evropě: výsledky průzkumu EBLIDA [1]

Autor:

- SKOPAL, Jan [2]

Číslo:

- 2021, ročník 30, číslo 2 [3]

Rubrika:

- Průzkumy [4]

Klíčová slova:

- EBLIDA [5], knihovní zákon [6], knihovnictví v zahraničí [7]

Odborná sekce:

- Komise pro zahraniční styky [8]

V prosinci 2020 EBLIDA [9] (European Bureau of Library, Information and Documentation Associations, tj. Evropská kancelář knihovnických, informačních a dokumentačních sdružení) zveřejnila výsledky průzkumu legislativy a politiky vztahující se ke knihovnám [10]. Zpráva byla připravena ve spolupráci s francouzským Ministerstvem kultury.

Motivací k realizaci průzkumu se stala potřeba aktualizovat doporučení týkající se knihovní legislativy a politiky z roku 2000 [11] (návrh doporučení byl přeložen do češtiny [12], pozn. red.), s níž počítá strategický plán EBLIDA na léta 2019 až 2022 [13]. Na revizi doporučení bude pracovat nedávno vytvořená Pracovní skupina pro knihovní legislativu a politiku v Evropě [14] (Working Group on Library Legislation and Policy in Europe; členkou této skupiny je i Mgr. Lenka Maixnerová z Národní knihovny ČR). Nové znění doporučení by mělo reflektovat cíle udržitelného rozvoje a existenci konkurenčních poskytovatelů obsahu a služeb typu Google či Amazon.

O průzkumu

Průzkumu, který probíhal na konci ledna 2020, se zúčastnilo 32 institucí z 22 evropských států. Za ČR dotazník vyplnil SKIP.

První část dotazů se týkala legislativních dokumentů v daném státě na regionální či obecní úrovni. V dalších částech se otázky týkaly pracovníků knihoven nebo poskytování služeb.

Knihovní zákon

Většina respondentů (24 ze 16 zemí) uvedla, že knihovní zákon je v jejich zemi součástí legislativy; výjimkou je pouze šest zemí. Deset z dotázaných si myslí, že stávající zákon nereflektuje všechny současné aktivity, které knihovny vykonávají.

© Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2017–2024
ISSN 1213-5828

Definice knihovny

Podle tradiční definice je knihovna vnímána jako prostor pro půjčování a studium knih. Z průzkumu vyplývá, že definice současné knihovny by se měla více zaměřit na online služby. Podle většiny respondentů definice knihovny uvedená v knihovním zákoně v dané zemi již současnému zaměření knihoven neodpovídá.

Legislativa na národní, regionální a obecní úrovni

Knihovní zákony ve všech 22 případech řídí knihovní aktivity na národní úrovni. Regionální knihovní zákony jsou využívány hlavně ve spolkových státech, jako jsou Německo a Španělsko, kde má každý region svůj vlastní knihovní zákon.

Oborová legislativa/doporučení

17 z 22 států uvedlo alespoň jedno oborové doporučení, kterým se řídí. Nejčastěji to byly dokumenty IFLA, např. Manifest o veřejných knihovnách [15].

Spolupráce knihoven na národní, krajské a místní úrovni

V 16 zemích probíhá spolupráce knihoven (ve smyslu sdílené odpovědnosti za realizaci konkrétních činností); ve čtyřech naopak nikoliv. Mezi důležité oblasti spolupráce patří meziknihovní výpůjční služba a bibliografie, dále např. sdílená akvizice a speciální projekty (např. souborný katalog a digitalizační projekty).

Role institucí v legislativě

22 respondentů z 20 zemí podporuje myšlenku legislativního ukotvení role veřejných a univerzitních knihoven.

Rozdělení finančních prostředků mezi běžné procesy a zvláštní projekty a strukturální fondy EU

Ve většině případě na běžné knihovní procesy připadá 90 % financí. Zbylých 10 % je využíváno na jiné projekty. Strukturální fondy EU na podporu rozvoje knihovních služeb využívá jedenáct z 22 knihoven. Konkrétně byly zmíněny programy Erasmus+ či WiFi4EU.

Nerovnoměrně rozvinuté knihovny

V 17 z 22 zemí nejsou všechny knihovny na stejné úrovni. Roli hraje např. skutečnost, zda v knihovně pracují profesionální knihovníci nebo zda v ní působí spíše dobrovolníci či knihovníci na částečný úvazek; vliv má také geografické umístění knihovny – v bohatších regionech jsou rozvinutější knihovny. Internetové připojení je dostupné ve většině knihoven, jsou však rozdíly v připojení mezi většími městy a venkovem.

Svoboda projevu a volný přístup k informacím

V 18 zemích je svoboda projevu a přístup k informacím výslovně zakotvena v legislativě, z toho v sedmi případech přímo v knihovním zákoně.

© Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2017–2024
ISSN 1213-5828

Povinný výtisk

15 respondentů uvedlo, že zákon o povinném výtisku v jejich zemi funguje dobře. Šest dotázaných odpovědělo negativně, tj. že není spokojeno se současným legislativním stavem.

Přijímání pracovníků do knihoven

V osmi státech nejsou v legislativě zakotveny speciální požadavky pro přijímání nových pracovníků do knihoven, co se týče stupně vzdělání. Zbylých 14 států pro přijetí zaměstnance do knihovny požaduje specifické vzdělání.

Závěrem

Díky průzkumu byl zjištěn stávající stav knihovní legislativy a politiky v celkem 22 evropských zemích. Jak již bylo naznačeno, z výsledků bude možné vycházet při aktualizaci doporučení pro knihovní legislativu a politiku z roku 2000.

URL zdroje: https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2021-rocnik-30-cislo-2/knihovni-legislativa-politika-v-evrope-vysledky

Odkazy
[1] https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2021-rocnik-30-cislo-2/knihovni-legislativa-politika-v-evrope-vysledky
[2] https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/autori/skopal-jan
[3] https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2021-rocnik-30-cislo-2
[4] https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/rubriky/pruzkumy
[5] https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/eblida
[6] https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/knihovni-zakon
[7] https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/klicova-slova/knihovnictvi-v-zahranici
[8] https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/odborne-sekce/komise-pro-zahranicni-styky
[9] http://www.eblida.org/
[10] http://www.eblida.org/news/pr-library-legislation-policy-in-europe-results.html
[11] http://www.eblida.org/Documents/Council-of-Europe-EBLIDA-Guidelines-on-Library-Legislation-and-Policy-in-Europe.pdf
[12] https://ipk.nkp.cz/legislativa/01_LegPod/knihovni-zakon-257-2001-sb.-a-navazne-provadeci-prepisy/navrh-doporuceni-pro-knihovnickou-legislativu-v-evrope
[13] http://www.eblida.org/Documents/EBLIDA-Strategic-Plan-2019-2022_Adjusted_2020.pdf
[14] http://www.eblida.org/about-eblida/expert-groups/wg-on-library-legislation-policy-in-europe-libleg.html
[15] https://ipk.nkp.cz/legislativa/mezinarodni-doporuceni/Manifest_UNESCO.htm

© Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2017–2024
ISSN 1213-5828